

Právne limity a integračný potenciál Európskej únie

v oblasti vesmírnej bezpečnosti

The Legal Constraints and Integration Potential of the European Union in the Area of Space Security

Mgr. et Mgr. Gabriela Mrugová

*Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva,
Ústav medzinárodného a európskeho práva, doktorand*

Anotácia

Príspevok skúma právne limity a integračný potenciál Európskej únie (EÚ) v oblasti vesmírnej bezpečnosti. V nadväznosti na primárne právo EÚ sa sústreďuje najmä na čl. 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, čl. 4 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, čl. 42 Zmluvy o Európskej únii a čl. 346 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Osobitná pozornosť je venovaná vzťahu čl. 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie k sekundárnym právnym aktom, najmä k nariadeniu (EÚ) 2021/696 o Vesmírnom programe Únie, k nariadeniu (EÚ) 2023/588 o programe bezpečnej konektivity IRIS² a k návrhu Aktu EÚ o vesmíre z roku 2025. Príspevok vychádza z tézy, že EÚ v tejto oblasti nemôže nahradiť členské štáty v jadre národnej bezpečnosti a obrany, no môže významne posilňovať spoločnú bezpečnosť prostredníctvom vnútorného trhu, spoločných štandardov, kritickej infraštruktúry, kybernetickej odolnosti a spoločných vesmírnych kapacít. Návrh Aktu EÚ o vesmíre je pritom analyzovaný aj v kontexte Strategickej agendy EÚ na roky 2024 – 2029 a verejnej konzultácie, ktorá poukázala na potrebu znížiť fragmentáciu vnútroštátnych pravidiel a posilniť bezpečnosť, odolnosť a udržateľnosť vesmírnych činností.

Annotation

This paper examines the legal limits and integration potential of the European Union (EU) in the area of space security. It focuses on Article 189 TFEU, Article 4(2) TEU, Article 42 TEU and Article 346 TFEU, and analyses their relationship with selected secondary law instruments, in particular Regulation (EU) 2021/696 establishing the Union Space Programme, Regulation (EU) 2023/588 establishing the Union Secure Connectivity Programme (IRIS²), and the 2025 proposal for the EU Space Act. The paper argues that the Union cannot replace Member States in the core areas of national security and defence, but it can strengthen common security through internal market regulation, common standards, critical infrastructure resilience, cybersecurity and shared space capabilities. The EU Space Act proposal is also assessed in the context of the EU Strategic Agenda 2024–2029 and the public consultation process, which highlighted the need to reduce the fragmentation of national rules and to reinforce the safety, resilience and sustainability of space activities.

Klíčové slová

Európska únia, vesmírna bezpečnosť, čl. 189 ZFEÚ, strategická autonómia, IRIS², Akt EÚ o vesmíre, Strategická agenda EÚ 2024 – 2029

Key words

European Union, space security, Article 189 TFEU, strategic autonomy, IRIS², EU Space Act, EU Strategic Agenda 2024–2029

I. Úvod

Vesmírna bezpečnosť sa v práve EÚ nachádza na rozhraní viacerých právnych režimov a nemožno ju redukovať len na oblasť výskumu a technologického rozvoja. Satelitné systémy dnes plnia kľúčové funkcie v oblasti navigácie, komunikácie, pozorovania Zeme, krízového riadenia, finančných transakcií, ochrany hraníc, civilnej ochrany, ako aj podpory vojenských operácií. Ich narušenie preto môže mať bezprostredné dôsledky nielen pre verejnú bezpečnosť, ale aj pre hospodársku stabilitu, energetiku, dopravu, obranu a celkové fungovanie štátu.¹

Táto skutočnosť vysvetľuje, prečo sa vesmírna politika EÚ postupne posúva od výlučne civilnej a technologickej agendy k oblasti s výrazným bezpečnostným rozmerom. Tento posun však neznamená, že EÚ získava všeobecnú obrannú právomoc vo vesmíre. EÚ naďalej koná v medziach princípu prenesených právomocí podľa čl. 5 Zmluvy o Európskej únii a je povinná rešpektovať výlučnú zodpovednosť členských štátov za národnú bezpečnosť podľa čl. 4 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii.²

Cieľom príspevku je preto odpovedať na dve otázky. Po prvé, kde sa nachádzajú právne hranice činnosti EÚ v oblasti vesmírnej bezpečnosti. Po druhé, akými právnymi nástrojmi môže EÚ napriek týmto hraniciam posilňovať bezpečnosť a odolnosť európskych vesmírnych systémov. Príspevok vychádza z normatívno-dogmatickej analýzy primárneho práva a z výkladu vybraných aktov sekundárneho práva. Pojem „právo EÚ v oblasti vesmíru“ sa v texte používa ako súhrnné označenie noriem primárneho a sekundárneho práva EÚ, ktoré upravujú vesmírnu politiku, vesmírne programy, bezpečnú konektivitu, odolnosť a súvisiace pravidlá vnútorného trhu. Neoznačuje teda samostatné, úplne uzavreté právne odvetvie, ale skôr prierezový právny rámec formujúci sa na rozhraní viacerých oblastí práva EÚ.

II. Vesmírna bezpečnosť ako právny pojem

Pojem vesmírnej bezpečnosti nie je v práve EÚ jednotne kodifikovaný. V aplikačnej praxi sa prelína s viacerými súvisiacimi kategóriami, najmä so *space safety*, *space security*, *space situational awareness*, *space traffic management*, kybernetickou bezpečnosťou, ochranou kritickej infraštruktúry a strategickou autonómiou.³ Na účely právnej analýzy je preto vhodné chápať vesmírnu bezpečnosť materiálne, teda ako súbor právnych pravidiel, politik a opatrení zameraných na ochranu vesmírnych objektov, služieb, údajov, pozemných segmentov a dodávateľských reťazcov pred technickými, kybernetickými, prevádzkovými, ako aj nepriateľskými hrozbami. Takto vymedzená vesmírna bezpečnosť má tri základné roviny. Prvou je prevádzková bezpečnosť, ktorá zahŕňa najmä riziká kolízií,

¹ Európska komisia – Vysoký predstaviteľ únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. 2023. Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade: *European Union Space Strategy for Security and Defence*. JOIN(2023) 9 final, 10. 3. 2023 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7315-2023-INIT/en/pdf>

² Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie), Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016 (Zmluva o Európskej únii), s. 18-19, čl. 4 ods. 2 a čl. 5

³ Európska komisia – Vysoký predstaviteľ únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. *Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade: An EU Approach for Space Traffic Management – An EU contribution addressing a global challenge*. JOIN(2022) 4 final, 15. 2. 2022 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022JC0004>; CASARIL, F., GALLETTA, L. 2025. Space cybersecurity governance: assessing policies and frameworks in view of the future European space legislation. In: *Journal of Cybersecurity*. 2025, roč. 11, č. 1. DOI: 10.1093/cybsec/tyaf013.

vesmírneho odpadu, rušenia signálu a zlyhania systémov. Druhou je odolnosť kritických služieb, predovšetkým v oblasti navigácie, komunikácie a pozorovania Zeme. Treťou je strategická a obranná rovina, v ktorej vesmírne systémy podporujú rozhodovanie štátov, situačné povedomie, krízovú reakciu a operácie vykonávané v rámci spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky.⁴

Z právneho hľadiska je pritom nevyhnutné rozlišovať medzi bezpečnosťou a obranou. EÚ môže prijímať opatrenia vtedy, ak ich možno oprieť o relevantné právne základy v oblasti vnútorného trhu, vesmírnej politiky, priemyselnej politiky, výskumu, kybernetickej bezpečnosti alebo ochrany kritickej infraštruktúry. Naopak, opatrenia bezprostredne spojené s použitím ozbrojenej sily, vojenským velením, spravodajskou činnosťou alebo základnými bezpečnostnými záujmami štátov zostávajú v rozhodujúcej miere v právomoci členských štátov.⁵

III. Článok 189 Zmluvy o fungovaní EÚ: právny základ a limity vesmírnej politiky EÚ

Základným ustanovením primárneho práva pre vesmírnu politiku EÚ je článok 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Podľa tohto ustanovenia Únia vypracúva európsku vesmírnu politiku, podporuje spoločné iniciatívy, výskum a technologický rozvoj a koordinuje úsilie potrebné na prieskum a využívanie vesmíru. Článok 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie zároveň umožňuje prijímať opatrenia vo forme európskeho vesmírneho programu.⁶

Toto ustanovenie má však významný normatívny limit. Výslovne stanovuje, že opatrenia prijaté na jeho základe nesmú zahŕňať harmonizáciu právnych predpisov členských štátov. Článok 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie je preto vhodným právnym základom najmä pre programové, finančné, koordinačné a organizačné opatrenia, nie však pre všeobecné zjednotenie vnútroštátnych právnych režimov vo vesmírnom sektore. Práve toto rozlíšenie je kľúčové pre pochopenie vzťahu medzi primárnym právom Únie a sekundárnou reguláciou v oblasti vesmírnej politiky. Nariadenie (EÚ) 2021/696 o Vesmírnom programe Únie je typickým príkladom opatrenia, ktoré zodpovedá logike čl. 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Zriaďuje a upravuje programový rámec pre Galileo, EGNOS, Copernicus, GOVSATCOM a SSA/SST a posilňuje úlohu Agentúry Európskej únie pre vesmírny program (EUSPA). Jeho cieľom nie je úplná harmonizácia vnútroštátneho vesmírneho práva, ale vytvorenie

⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/696 z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje Únijný vesmírny program a Agentúra Európskej únie pre vesmírny program, Ú. v. EÚ L 170, 12. 5. 2021, s. 69 – 148; Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/588 z 15. marca 2023, ktorým sa zriaďuje Program Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027, Ú. v. EÚ L 79, 17. 3. 2023, s. 1 – 39; Európska komisia – Vysoký predstaviteľ únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade: European Union Space Strategy for Security and Defence. JOIN(2023) 9 final, 10. 3. 2023 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7315-2023-INIT/en/pdf>.

⁵ Zmluva o Európskej únii, s. 18 – 19, 38 – 39, čl. 4 ods. 2 a čl. 42; Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie), Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016 (Zmluva o fungovaní Európskej únie), s. 194, čl. 346.

⁶ Zmluva o fungovaní Európskej únie, s. 131, čl. 189; VON DER DUNK, F. G. 2011. The EU Space Competence as per the Treaty of Lisbon: Sea Change or Empty Shell? In: *Proceedings of the International Institute of Space Law*. 2011, s. 382 – 392; JACOBS, B. 2024 Understanding the EU's Competence to Harmonise Space Law Amid Publication Delays. In: *Air and Space Law*. 2024, roč. 49, č. 4/5, s. 477 – 504; CELLERINO, C. 2023. EU Space Policy and Strategic Autonomy: Tackling Legal Complexities in the Enhancement of the EU Capacity to Act in Outer Space. In: *European Papers*. [online]. 2023, roč. 8, č. 2 [cit.2026-05-15], s. 487 – 501. Dostupné na: <https://www.europeanpapers.eu/>.

spoločného európskeho rámca pre prevádzku, financovanie, riadenie a využívanie spoločných vesmírnych kapacít.⁷

Obdobnú právnú logiku sleduje aj nariadenie (EÚ) 2023/588 o programe bezpečnej konektivity IRIS². Aj toto nariadenie vychádza z článku 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a predstavuje predovšetkým programový a infraštruktúrny nástroj. Jeho účelom je zabezpečiť bezpečnú, autonómnu a spoľahlivú satelitnú konektivitu pre vládnych používateľov, kritické služby a strategické potreby Únie.⁸ Program IRIS² tak ukazuje, že článok 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie môže slúžiť ako právny základ pre budovanie rozsiahlych spoločných kapacít s významným bezpečnostným rozmerom, pokiaľ nejde o priamu centralizáciu obranných právomocí. Odlišnú situáciu predstavuje návrh Aktu EÚ o vesmíre z roku 2025. Tento návrh smeruje k vytvoreniu harmonizovanejšieho rámca pre bezpečnosť, odolnosť a udržateľnosť vesmírnych činností v Únii. Preto sa neopiera primárne o článok 189 Zmluvy o fungovaní EÚ, ale o právnú logiku vnútorného trhu, najmä o potrebu odstrániť fragmentáciu vnútroštátnych pravidiel a vytvoriť predvídateľné podmienky pre poskytovanie vesmírnych služieb v celej EÚ. Z normatívneho hľadiska je toto rozlíšenie podstatné. Zatiaľ čo článok 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie poskytuje právny základ pre vesmírnu politiku a vesmírne programy Únie, harmonizačné prvky návrhu Aktu EÚ o vesmíre musia byť odôvodnené predovšetkým požiadavkami riadneho fungovania vnútorného trhu.

IV. Ústavné limity pôsobenia EÚ v oblasti vesmírnej bezpečnosti: národná bezpečnosť, obrana a výnimka podľa článku 346 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

Najvýznamnejší limit činnosti EÚ v oblasti vesmírnej bezpečnosti vyplýva z článku 4 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, podľa ktorého národná bezpečnosť zostáva vo výlučnej zodpovednosti každého členského štátu. Toto pravidlo má osobitný význam práve vo vesmírnom kontexte, keďže satelitné systémy majú často dvojité, civilné aj vojenské využitie. Tá istá infraštruktúra môže slúžiť na poskytovanie verejných služieb, obchodné aplikácie, krízové riadenie, ochranu obyvateľstva, ako aj na podporu obranného plánovania.⁹

Ďalší ústavný limit predstavuje článok 42 Zmluvy o Európskej únii. Spoločná bezpečnostná a obranná politika je súčasťou osobitného právneho režimu spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, pričom operačná kapacita Únie je založená na civilných a vojenských prostriedkoch poskytovaných členskými štátmi. EÚ preto nedisponuje samostatnou vojenskou silou porovnateľnou so štátom. Môže

⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/696 z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje Únijný vesmírny program a Agentúra Európskej únie pre vesmírny program. Ú. v. EÚ L 170, 12. 5. 2021, s. 69 – 148.

⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/588 z 15. marca 2023, ktorým sa zriaďuje Program Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027. Ú. v. EÚ L 79, 17. 3. 2023, s. 1 – 39.

⁹ Zmluva o Európskej únii, s. 18 – 19, čl. 4 ods. 2; DOBBS, M. 2014. Sovereignty, Article 4(2) TEU and the Respect of National Identities: On the Limits of European Integration. In: *Yearbook of European Law*. 2014, roč. 33, č. 1, s. 298 – 348; HUHTA, K. 2021. The Scope of State Sovereignty under Article 194(2) TFEU and the Evolution of EU Competences in the Energy Sector. In: *International and Comparative Law Quarterly*. 2021, roč. 70, č. 4, s. 991 – 1010; TUOMINEN, T., HALONEN, K.M., SALMINEN, M. 2023. Security of Supply: A National or European Competence? In: *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2023, roč. 25, s. 241 – 259.

vytvárať politické, právne, finančné a technické predpoklady pre spoluprácu v oblasti bezpečnosti a obrany, rozhodujúce obranné právomoci však naďalej zostávajú v rukách členských štátov.¹⁰

Osobitný význam má aj článok 346 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý umožňuje členským štátom prijať opatrenia potrebné na ochranu ich podstatných bezpečnostných záujmov, pokiaľ súvisia s výrobou alebo obchodom so zbraňami, muníciou a vojenským materiálom. Toto ustanovenie nemožno vykladať ako všeobecnú výnimku z uplatňovania práva EÚ. V citlivých obranných a bezpečnostných oblastiach však vytvára priestor na ochranu národných bezpečnostných záujmov. V oblasti vesmíru môže byť relevantný najmä vo vzťahu k vojenským satelitným systémom, citlivým technológiám, šifrovaniu, bezpečnej komunikácii alebo obrannému obstarávaniu.¹¹

Z uvedeného vyplýva, že EÚ nemôže v oblasti vesmírnej bezpečnosti vystupovať ako plne centralizovaný obranný aktér. Môže však pôsobiť ako regulačný, programový a koordinačný aktér, ktorý prostredníctvom svojich právnych a finančných nástrojov posilňuje bezpečnosť, odolnosť a interoperabilitu európskych vesmírnych kapacít. Práve v tejto rovine sa prejavuje jej integračný potenciál.

V. Sekundárne právo EÚ a funkčná integrácia vesmírnej bezpečnosti

Nariadenie (EÚ) 2021/696 vytvorilo spoločný právny a programový rámec pre hlavné komponenty Vesmírneho programu Únie. Jeho význam nespočíva iba v technickej konsolidácii existujúcich programov, ale aj v prepojení civilných služieb s ich bezpečnostnými účinkami. Galileo a EGNOS podporujú navigáciu a presnú časovú synchronizáciu, Copernicus poskytuje údaje o Zemi a krízových situáciách, SSA/SST posilňuje situačné povedomie vo vesmíre a GOVSATCOM smeruje k zabezpečeniu bezpečnej vládnej komunikácie.¹²

Tieto programy nemožno považovať za klasické obranné nástroje, majú však zreteľný bezpečnostný význam. Posilňujú kontinuitu kritických služieb, znižujú závislosť od tretích štátov a prispievajú k vytváraniu spoločných európskych štandardov. Integrácia sa v tomto prípade neuskutočňuje prostredníctvom priameho prevodu obranných právomocí na EÚ, ale prostredníctvom budovania spoločných kapacít, ktoré sú prakticky nevyhnutné tak pre členské štáty, ako aj pre samotnú Úniu.

Program IRIS² tento vývoj ďalej prehľbuje. Jeho cieľom je zabezpečiť bezpečnú viacorbitálnu konektivitu a podporiť strategickú autonómiu EÚ. Z právneho hľadiska je významné najmä to, že civilný a programový právny základ vedie k vytvoreniu infraštruktúry s bezprostredným bezpečnostným účinkom. Ide preto o príklad funkčnej integrácie – EÚ formálne nepreberá obranné velenie, ale vytvára spoločný technický systém, ktorý mení podmienky výkonu bezpečnostných funkcií v európskom priestore.¹³

¹⁰ Zmluva o Európskej únii, s. 38 – 39, čl. 42.

¹¹ Zmluva o fungovaní Európskej únie, s. 194, čl. 346; RANDAZZO, V. 2013. Article 346 and the qualified application of EU law to defence. In: *EUISS Brief*. 2013.

¹² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/696 z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje Únijný vesmírny program a Agentúra Európskej únie pre vesmírny program. Ú. v. EÚ L 170, 12. 5. 2021, s. 69 – 148.

¹³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/588 z 15. marca 2023, ktorým sa zriaďuje Program Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027. Ú. v. EÚ L 79, 17. 3. 2023, s. 1 – 39; BATAILLE, M.;

Podobnú právnú logiku možno pozorovať aj v oblasti ochrany kritických subjektov a kybernetickej bezpečnosti. Smernica (EÚ) 2022/2557 o odolnosti kritických subjektov, ako aj súvisiace právne predpisy v oblasti kybernetickej bezpečnosti, vytvárajú širší regulačný rámec, v ktorom sa bezpečnosť vesmírnych služieb chápe ako súčasť odolnosti kritickej infraštruktúry.¹⁴ Časť bezpečnostnej agendy sa tým presúva do právneho jazyka vnútorného trhu, kontinuity poskytovania služieb, riadenia rizík a ochrany infraštruktúry.

VI. Návrh Aktu EÚ o vesmíre v kontexte bezpečnosti, odolnosti a Strategickej agendy EÚ 2024 – 2029

Návrh Aktu EÚ o vesmíre z 25. júna 2025 predstavuje doteraz najvýraznejší pokus o systematickejšiu reguláciu vesmírnych činností v EÚ. Európska komisia ho predstavila ako harmonizovaný rámec zameraný na bezpečnosť, odolnosť a environmentálnu udržateľnosť vesmírnych činností. Návrh zároveň reaguje na fragmentáciu vnútroštátnych právnych režimov. Podľa Komisie v súčasnosti v EÚ existuje trinásť odlišných národných prístupov, čo zvyšuje náklady, administratívnu záťaž a právnú neistotu pre podniky pôsobiace vo vesmírnom sektore.¹⁵

Z obsahového hľadiska je návrh postavený na troch základných pilieroch. Prvý sa týka bezpečnosti prevádzky a znižovania rizík spojených s vesmírnym odpadom a možnými kolíziami. Druhý pilier sa zameriava na odolnosť, najmä na kybernetickú bezpečnosť a ochranu vesmírnej infraštruktúry. Tretí pilier sa venuje udržateľnosti a environmentálnemu posudzovaniu vesmírnych činností.¹⁶ Bezpečnostný rozmer návrhu je preto širší než samotná ochrana pred úmyselnými útokmi. Zahŕňa aj prevenciu technických, kybernetických a prevádzkových rizík, ktoré môžu ohroziť kontinuitu a spoľahlivosť vesmírnych služieb.

Verejná konzultácia a proces *Have your say* ukázali, že diskusia o návrhu sa neobmedzuje iba na technické aspekty regulácie vesmírnych činností. Zahŕňa aj otázky proporcionality, administratívnej záťaže, konkurencieschopnosti európskeho vesmírneho sektora, vzťahu k národným licenčným režimom, ochrany citlivých informácií, ako aj širšieho prepojenia so strategickou autonómiou Únie.

HROZENSKÝ, T. 2024. The European Union's Deepening Engagement in Space Security: Hedging through Strategic Autonomy. In: *The Oxford Handbook of Space Security*. Oxford : Oxford University Press, 2024; PASCO, X. 2020. European Space Security Policy: A Cooperation Challenge for Europe. In: TORTORA, J.J., MORANTA, S. (eds.) 2020. *Handbook of Space Security*. Cham : Springer, 2020, s. 449 – 465.

¹⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2557 zo 14. decembra 2022 o odolnosti kritických subjektov a o zrušení smernice Rady 2008/114/ES. Ú. v. EÚ L 333, 27. 12. 2022, s. 164 – 198.

¹⁵ Európska komisia. 2025. *EU Space Act: Strengthening Safety, Resilience and Sustainability in Space* [online]. 25. 6. 2025. [cit.2026-05-15] Dostupné na: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-space-act_en.

¹⁶ Európska komisia. 2025. Commission Staff Working Document: Impact Assessment Report accompanying the Proposal for a *Regulation on the safety, resilience and sustainability of space activities in the Union*. SWD(2025) 335 final, 25. 6. 2025 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/>.

Z hľadiska právnej analýzy je osobitne významné, že konzultačný proces potvrdil napätie medzi potrebou vytvoriť spoločné a predvídateľné pravidlá na úrovni EÚ a požiadavkou rešpektovať rozdielne národné bezpečnostné režimy členských štátov.¹⁷

Návrh Aktu EÚ o vesmíre je potrebné vnímať aj v širšom politickom a strategickom kontexte EÚ. Strategická agenda EÚ na roky 2024 – 2029 je založená na troch hlavných prioritách: slobodná a demokratická Európa, silná a bezpečná Európa a prosperujúca a konkurencieschopná Európa. Vesmírna politika sa s týmito prioritami priamo prelína.

Z hľadiska bezpečnosti a odolnosti prispieva k ochrane kritickej infraštruktúry, posilňovaniu obranných a krízových kapacít a znižovaniu strategických závislostí od tretích štátov. Z hospodárskeho hľadiska podporuje konkurencieschopnosť európskeho priemyslu, inovácie a rozvoj technologickú suverenity Únie. Návrh Aktu EÚ o vesmíre preto presahuje rámec technickej regulácie vesmírnych činností. V kontexte Strategickkej agendy EÚ na roky 2024 – 2029 ho možno vnímať ako súčasť širšieho regulačného úsilia smerujúceho k posilneniu bezpečnosti, odolnosti a strategickkej autonómie Únie. Vesmírne služby sú dnes nevyhnutné pre hospodársku bezpečnosť, digitálnu transformáciu, ochranu kritickej infraštruktúry, obranu, krízové riadenie aj ochranu občanov. Práve preto potrebuje EÚ stabilný a predvídateľný právny rámec, ktorý jej umožní znižovať strategické závislosti, podporovať konkurencieschopnosť európskeho vesmírneho sektora a rozvíjať technologickú suverenitu bez prekročenia kompetenčných hraníc stanovených primárnym právom.¹⁸

Zároveň však návrh Aktu EÚ o vesmíre predstavuje významný právny test. Pokiaľ bude harmonizácia odôvodnená potrebami vnútorného trhu a zameraná na bezpečnosť, odolnosť a udržateľnosť vesmírnych služieb, môže byť zlučiteľná s obmedzeniami vyplývajúcimi z článku 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Ak by však zasiahla do jadra národnej bezpečnosti alebo obranného rozhodovania členských štátov, narážala by na limity vyplývajúce z článku 4 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, článku 42 Zmluvy o Európskej únii a článku 346 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Budúci legislatívny proces preto bude dôležitý nielen pre samotný vesmírny sektor, ale aj pre širšiu otázku, ako môže EÚ regulovať strategické technológie bez prekročenia hraníc svojich právomocí.

VII. Integračný potenciál EÚ v oblasti vesmírnej bezpečnosti a jeho hranice

Integračný potenciál EÚ v oblasti vesmírnej bezpečnosti je najvýraznejší tam, kde možno bezpečnostné ciele právne vyjadriť ako ochranu vnútorného trhu, zabezpečenie kontinuity kritických služieb, posilňovanie kybernetickej odolnosti, podporu environmentálnej udržateľnosti, výskumu, priemyselnej politiky alebo spoločného financovania. V týchto oblastiach môže EÚ vytvárať spoločné pravidlá, programy, štandardy a inštitucionálne mechanizmy, ktoré prispievajú k bezpečnosti a odolnosti vesmírnych systémov bez toho, aby priamo zasahovali do jadra obranných právomocí členských štátov.

¹⁷ Európska komisia. 2025. *EU Space Act – new rules for safe, resilient and sustainable space activities. Have your say* [online]. [cit.2026-05-15]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13971-EU-Space-Act-new-rules-for-safe-resilient-and-sustainable-space-activities_en

¹⁸ Európska rada. 2024. *Strategic Agenda 2024–2029*. Brusel, 27. 6. 2024 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>.

Naopak, integračný potenciál Únie je limitovaný v oblastiach, ktoré sa priamo dotýkajú vojenského velenia, spravodajských kapacít, rozhodovania o použití ozbrojenej sily, výlučne vojenských systémov alebo ochrany podstatných bezpečnostných záujmov členských štátov. V týchto otázkach si rozhodujúce postavenie naďalej zachovávajú členské štáty, pričom spolupráca prebieha predovšetkým prostredníctvom medzivládnych mechanizmov. Z tohto dôvodu je vhodnejšie hovoriť nie o úplnej supranacionalizácii vesmírnej bezpečnosti, ale skôr o postupnej regulačnej konvergencii. Únia v tomto rámci zblížuje právne pravidlá, formuluje spoločné technické a bezpečnostné požiadavky, podporuje spoločné financovanie kapacít a posilňuje ich interoperabilitu. Takýto prístup je z hľadiska ústavného usporiadania právomocí právne udržateľnejší, než snaha o priame prenesenie obranných kompetencií na úroveň EÚ.

Z praktického hľadiska by sa ďalší vývoj mal opierať o tri základné zásady. Po prvé, je potrebné dôsledne rozlišovať medzi opatreniami prijímanými na základe článku 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a opatreniami, ktoré sa opierajú o právny základ vnútorného trhu. Po druhé, pri každom harmonizačnom opatrení je nevyhnutné osobitne posudzovať jeho súlad so zásadami subsidiarity a proporcionality, ako aj jeho možný dosah na národnú bezpečnosť členských štátov. Po tretie, spoločné pravidlá by mali byť koncipované tak, aby posilňovali bezpečnosť a odolnosť vesmírnych systémov bez neprimeraného oslabenia konkurencieschopnosti európskeho vesmírneho sektora, najmä malých a stredných podnikov.

VIII. Záver

Na základe vykonanej analýzy možno konštatovať, že vesmírna bezpečnosť predstavuje oblasť s výraznou strategickou relevanciou, ktorú však nemožno jednoducho zaradiť do jednej kompetenčnej kategórie práva EÚ. Jej právna povaha je určená súbehom vesmírnej politiky, vnútorného trhu, ochrany kritickej infraštruktúry, kybernetickej bezpečnosti, priemyselnej politiky a vybraných prvkov spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky. Práve tento prierezný charakter vysvetľuje, prečo sa integračný potenciál Únie v tejto oblasti rozvíja postupne, nepriamo a prostredníctvom viacerých právnych nástrojov.

Článok 189 Zmluvy o fungovaní Európskej únie poskytuje významný právny základ pre európsku vesmírnu politiku, spoločné programy, koordináciu a technologický rozvoj. Nemožno ho však vykladať ako samostatné oprávnenie Únie na všeobecnú harmonizáciu vnútroštátnych právnych režimov vo vesmírnom sektore. Tento limit je potrebné posudzovať v spojení s článkom 4 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, článkom 42 Zmluvy o Európskej únii a článkom 346 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktoré chránia národnú bezpečnosť členských štátov, osobitnú povahu obrannej politiky a podstatné bezpečnostné záujmy štátov. Hranice činnosti EÚ sa preto v tejto oblasti neprejavujú ako absencia právnej úpravy, ale ako požiadavka presného výberu právneho základu a rešpektovania kompetenčnej rovnováhy medzi Úniou a členskými štátmi.

Sekundárne právo ukazuje, že aj pri rešpektovaní uvedených ústavných a kompetenčných limitov môže EÚ významne formovať bezpečnostné podmienky vo vesmírnom sektore. Nariadenie (EÚ) 2021/696 vytvára spoločný programový rámec pre hlavné komponenty Vesmírneho programu Únie, program IRIS² posilňuje bezpečnú konektivitu a strategickú autonómiu a návrh Aktu EÚ o vesmíre otvára otázku, do akej miery možno prostredníctvom nástrojov vnútorného trhu zjednocovať pravidlá bezpečnosti,

odolnosti a udržateľnosti vesmírnych činností. Práve pripravovaný Akt EÚ o vesmíre preto predstavuje kľúčový test ďalšieho vývoja. Jeho úspešnosť bude závisieť od schopnosti spojiť právnu istotu, konkurencieschopnosť európskeho vesmírneho sektora a vysokú úroveň bezpečnosti s rešpektovaním národných bezpečnostných výhrad členských štátov.

V kontexte Strategickej agendy EÚ na roky 2024 – 2029 možno predpokladať, že význam vesmírnej bezpečnosti bude naďalej narastať. Právne udržateľný vývoj by však nemal smerovať k nejasnej centralizácii obranných právomocí na úrovni Únie, ale skôr k presne odôvodnenej regulačnej konvergencii. Takýto prístup umožňuje posilňovať spoločnú európsku bezpečnosť, odolnosť a technologickú suverenitu a zároveň rešpektovať ústavné hranice integračného poriadku EÚ.

Použité informačné zdroje:

1. BATAILLE, Mathieu; HROZENSKÝ, Tomáš. The European Union's Deepening Engagement in Space Security: Hedging through Strategic Autonomy. In: *The Oxford Handbook of Space Security*. Oxford: Oxford University Press, 2024.
2. CASARIL, F.; GALLETTA, L. 2025. Space cybersecurity governance: assessing policies and frameworks in view of the future European space legislation. In: *Journal of Cybersecurity*. 2025, roč. 11, č. 1. DOI: 10.1093/cybsec/tyaf013.
3. CELLERINO, C. 2023. EU Space Policy and Strategic Autonomy: Tackling Legal Complexities in the Enhancement of the EU Capacity to Act in Outer Space. In: *European Papers*. [online]. 2023, roč. 8, č. 2, s. [cit.2026-05-15] 487 – 501. Dostupné na: <https://www.europeanpapers.eu/>.
4. DOBBS, Michael. Sovereignty, Article 4(2) TEU and the Respect of National Identities: On the Limits of European Integration. In: *Yearbook of European Law*. 2014, roč. 33, č. 1, s. 298 – 348.
5. Európska komisia. *EU Space Act: Strengthening Safety, Resilience and Sustainability in Space* [online]. 25. 6. 2025. [cit.2026-05-15] Dostupné na: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-space-act_en.
6. Európska komisia. *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o bezpečnosti, odolnosti a udržateľnosti vesmírnych činností v Únii*. COM(2025) 335 final, 25. 6. 2025 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52025PC0335>.
7. Európska komisia. *Commission Staff Working Document: Impact Assessment Report accompanying the Proposal for a Regulation on the safety, resilience and sustainability of space activities in the Union*. SWD(2025) 335 final, 25. 6. 2025 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/>.
8. Európska komisia. *EU Space Act – new rules for safe, resilient and sustainable space activities. Have your say 2025* [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13971-EU-Space-Act-new-rules-for-safe-resilient-and-sustainable-space-activities_en.
9. Európska komisia, Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. *Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade: European Union Space Strategy for Security and Defence*. JOIN(2023) 9 final, 10. 3. 2023 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7315-2023-INIT/en/pdf>.
10. Európska komisia, Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. *Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade: An EU Approach for Space Traffic Management – An EU contribution addressing a global challenge*. JOIN(2022) 4 final, 15. 2. 2022 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022JC0004>.

11. Európska rada. *Strategic Agenda 2024–2029*. Brusel, 27. 6. 2024 [online]. [cit.2026-05-15] Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>.
12. HUHTA, K. 2021. The Scope of State Sovereignty under Article 194(2) TFEU and the Evolution of EU Competences in the Energy Sector. In: *International and Comparative Law Quarterly*. 2021, roč. 70, č. 4.
13. JACOBS, B. 2024. Understanding the EU's Competence to Harmonise Space Law Amid Publication Delays. In: *Air and Space Law*. 2024, roč. 49, č. 4/5.
14. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/696 z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje Únijný vesmírny program a Agentúra Európskej únie pre vesmírny program. Ú. v. EÚ L 170, 12. 5. 2021.
15. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/588 z 15. marca 2023, ktorým sa zriaďuje Program Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027. Ú. v. EÚ L 79, 17. 3. 2023.
16. PASCO, X. 2020. European Space Security Policy: A Cooperation Challenge for Europe. In: TORTORA, J.J., MORANTA, S. (eds). 2020. *Handbook of Space Security*. Cham : Springer, 2020.
17. RANDAZZO, V. 2013. Article 346 and the qualified application of EU law to defence. In: *EUISS Brief*. 2013.
18. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2557 zo 14. decembra 2022 o odolnosti kritických subjektov a o zrušení smernice Rady 2008/114/ES. Ú. v. EÚ L 333, 27. 12. 2022, s. 164 – 198.
19. TUOMINEN, T., HALONEN, K.M., SALMINEN, M. 2023. Security of Supply: A National or European Competence? In: *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2023, roč. 25.
20. VON DER DUNK, F. G. 2011. The EU Space Competence as per the Treaty of Lisbon: Sea Change or Empty Shell? In: *Proceedings of the International Institute of Space Law*. 2011.
21. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016.
22. Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie). Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016.